

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ดนตรีเป็นงานศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยใช้เสียงเป็นสื่อในการถ่ายทอดออกมาเป็นทำนอง มีลีลา มีจังหวะ ซึ่งอารมณ์ของเพลงจะดำเนินไปตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ ดนตรีจึงนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ที่ช่วยปรุงแต่งให้ชีวิตมีความสุข ผ่อนคลายจากความเครียดและความโศกเศร้า อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสมบูรณ์ในกิจกรรมทางสังคมและพิธีกรรมทางประเพณีที่มนุษย์ประกอบมากยิ่งขึ้น

ในวัฒนธรรมและสังคมไทย ดนตรีไทยถือเป็นศิลปะที่แสดงให้รู้ถึงความเป็นชาติ คุณค่าของดนตรีไทยนั้นเราสามารถพิจารณาได้จากบทเพลงที่ผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์ขึ้น มีท่วงทำนองตามโครงสร้างของระบบเสียงของดนตรีไทย มีจังหวะ มีลีลา มีบทร้องที่ใช้ถ้อยคำ เสียง อักษร สระ และวรรณยุกต์ตามกฎแห่งฉันทลักษณ์ มีนักดนตรีที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดบทเพลงด้วยเครื่องดนตรีที่หลากหลาย โดยใช้ระเบียบวิธีการบรรเลงตามหลักการบรรเลงของดนตรีไทยได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย มีวิธีการขับร้องที่กลมกลืนและไพเราะที่แสดงถึงภูมิปัญญาของโบราณจารย์ทางดนตรีไทยที่ได้สร้างสรรค์ทั้งรูปแบบของบทเพลง เครื่องดนตรี เทคนิควิธีการบรรเลงและขับร้อง รวมถึงการนำมาใช้ในโอกาสต่างๆ อย่างเหมาะสม

ศิลปแห่งชาติเริ่มมีมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2527 โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสรรหา ส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอันทรงคุณค่าของแผ่นดิน ซึ่งศิลปแห่งชาตินับได้ว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญยิ่งทางด้านศิลปะที่ได้สืบสานงานของชาติให้เชื่อมโยงจากอดีตสู่ปัจจุบัน ถ่ายทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ผ่านมาให้มีความรุ่งเรืองสืบต่อไปในอนาคต

ครูอุทัย แก้วละเอียด เป็นบุคคลหนึ่งที่เป็นครูดนตรีไทยและเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปีพุทธศักราช 2552 เดิมโตมาในครอบครัวอาชีพแพทย์ และได้หัดเรียนดนตรีไทยจนมีความรู้ความสามารถ ต่อมาได้ฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ณ สำนักปี่พาทย์บ้านบาตร ซึ่งครูหลวงประดิษฐไพเราะได้ถ่ายทอดชั้นเชิง การเดี่ยวระนาดเพลงหน้าพาทย์ การปรับวง การขับร้อง การประพันธ์เพลง และการประชันวง อย่างลึกซึ้งจนมีความรู้แตกฉานทั้งทางระนาดเอกและระนาดทุ้ม

ครูอุทัย แก้วละเอียด มีประสบการณ์และผลงานทางด้านดนตรีไทยมาอย่างยาวนาน และติดตามรับใช้งานดนตรีที่บ้านบาตรของครูหลวงประดิษฐไพเราะ ซึ่งทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน เป็นกรรมการตัดสินการประกวดดนตรี และรับประสิทธิการอ่านโองการไหว้ครูดนตรีโดยตรงจาก คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ต่อมาได้เป็นผู้รักษาตำราและพิธีการไหว้ครูของครูหลวงประดิษฐไพเราะ ต่อจากรุ่นครูประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง ไว้อย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ครูอุทัย แก้วละเอียด ยังรับ เป็นครูสอนดนตรีไทยในสถานศึกษาและสถานที่ต่างๆ อันมีลูกศิษย์ลูกหาอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้ง ยังมีประสบการณ์การแสดงดนตรีทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเคยได้รับเชิญให้เดี่ยวระนาดเอก ในการแสดงระนาดโลก ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งได้รับรางวัลเพชรสยามสาขาดนตรีไทย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และเดินทางเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในอีกหลายๆ ประเทศด้วย เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อาร์เจนตินา แคนาดา เม็กซิโก ปานามา ชิลี บราซิล เป็นต้น

ครูอุทัย แก้วละเอียด มีผลงานการประพันธ์เพลงอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น เพลงโหมโรง มัธยมศึกษา เพลงโหมโรงอักษรศาสตร์ เพลงโหมโรงเทพศิรินทร์ เพลงโหมโรงเทพนารี เพลงโหมโรงศตวรรษ เพลงโหมโรงจันทรเกษม เพลงโหมโรงอัสสัมชัญ เพลงโหมโรงฉลองชัย ไทยบรรเลง เพลงอุสุเรน เถา เพลงเทพทอง เถา เพลงดอกไม้เหนื่อ เถา และเพลงเทพนฤมิต เถา เป็นต้น โดยงานประพันธ์เหล่านี้ล้วนเป็นผลงานเพลงที่มีความไพเราะและยังคงเป็นที่นิยมใช้ในการบรรเลงของวงการดนตรีอยู่ในปัจจุบัน จนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปการแสดง (ดนตรีไทย) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในปีพุทธศักราช 2552 ในที่สุด

จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครั้งหนึ่งในโอกาสที่คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาตินำศิลปินแห่งชาติเข้าเฝ้าเพื่อรับพระราชทานเข็มเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติว่า “ผลงานของศิลปินแห่งชาติ เป็นมรดกศิลปะอันล้ำค่าของชาติ เป็นเครื่องหมายแสดงอารยธรรมอันสูงส่งของชาติไทย ควรแก่ความภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ ผลงานของท่านเหล่านี้ นับวันจะสูญหายไปด้วยสาเหตุต่างๆ จึงจำเป็นต้องอย่างเร่งด่วนที่จะต้องศึกษาค้นคว้าผลงานของท่านเหล่านี้ แล้วจัดทำเนียบขึ้นบัญชีอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ โดยส่วนรวมต่อไป” (ศาสตราจารย์ จันทรวิบูลย์, ม.ป.ป.)

จากพระราชดำรัส “ศิลปินแห่งชาติ” จึงเป็นทรัพยากรบุคคลอันสำคัญของวงการศิลปวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะนำผลงานการประพันธ์เพลงประเภทเพลงเถาของครูอุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดง (ดนตรีไทย) ปีพุทธศักราช 2552 อันได้แก่ เพลงอุสุเรน เถา เพลงเทพทอง เถา เพลงดอกไม้เหนื่อ เถา และเพลงเทพนฤมิต เถา มาทำการศึกษาและวิเคราะห์ ด้วยเป็นบทเพลงที่มีผู้นิยมนำมาบรรเลงจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ได้แนวทางและหลักการประพันธ์เพลง สังคีตลักษณะหรือรูปแบบ บันไดเสียงของบทเพลง สำเนียง

ของบทเพลง จังหวะหน้าทับ เทคนิคการบรรเลงและกลวิธีการบรรเลง วรรคตอนของเพลง และการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง อันเป็นอัตลักษณ์ของครุฑุทัย แก้วละเอียด และสามารถนำผลการวิเคราะห์มาใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิชาการด้านดนตรีไทย โดยนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรดนตรีในรายวิชาหลักการวิเคราะห์และการประพันธ์เพลงไทย อีกทั้งยังเป็นการดำรงรักษามรดกภูมิปัญญาไว้ซึ่งสมบัติของชาติอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับการถ่ายทอดด้านหลักการประพันธ์ของครุฑุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปีพุทธศักราช 2552
2. เพื่อวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงเถาของครุฑุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปีพุทธศักราช 2552
3. เพื่อสังเคราะห์แนวทางและหลักการประพันธ์เพลงเถาของครุฑุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปีพุทธศักราช 2552 และนำไปใช้ในการเรียนการสอน

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะประวัติความเป็นมา และทำการวิเคราะห์แนวทางและหลักการประพันธ์เพลง สังคีตลักษณ์หรือรูปแบบ บันไดเสียงของบทเพลง สำเนียงของบทเพลง จังหวะหน้าทับ เทคนิคการบรรเลงและกลวิธีการบรรเลง วรรคตอนของเพลง และการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง ในเพลงอุศเรน เถา เพลงเทพทอง เถา เพลงดอกไม้เหนื่อ เถา และเพลงเทพนฤมิต เถา ที่เป็นอัตลักษณ์ของครุฑุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปีพุทธศักราช 2552 เท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

เพลง เถา	หมายถึง	เพลงขนาดยาวมีอัตราจังหวะลดหลั่นกันไปตามลำดับทั้งอัตราจังหวะสามชั้น สองชั้น และชั้นเดียว ในที่นี้คือ เพลงอุศเรน เถา เพลงเทพทอง เถา เพลงดอกไม้เหนื่อ เถา และเพลงเทพนฤมิต เถา
----------	---------	--

ศิลปินแห่งชาติ	หมายถึง	ศิลปินผู้มีความสามารถ ผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอันทรงคุณค่า มีผลงานสร้างสรรค์และพัฒนาเป็นที่ยอมรับ อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือแก่ชนในชาติ
การประพันธ์เพลงไทย	หมายถึง	แนวทางและหลักการประพันธ์เพลง สัจจิตลักษณ์หรือรูปแบบ บันไดเสียงของบทเพลง สำเนียงของบทเพลง จังหวะหน้าทับ เทคนิคการบรรเลง และกลวิธีการบรรเลง วรรคตอนของเพลงและการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงแนวทางและหลักการประพันธ์เพลงเถา ของครูอุทัย แก้วละเอียด อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาดนตรี
2. สามารถนำผลการวิเคราะห์มาใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิชาการด้านดนตรีไทย โดยนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรดนตรีของรายวิชาหลักการวิเคราะห์และการประพันธ์เพลงไทย